

ECOM

«ՏՐԱՆ ԱՉԳԱՅԻՆ ԿՈԱԼԻՑԻԱ» ԻՐԱՎԱՊԱՆՏՊԱՆ ՀԿ
«NATIONAL TRANS COALITION» HUMAN RIGHTS NGO

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Տրանսֆոր ապատեղեկատվությունը
Հայաստանում.

միտումներ, ազդեցություններ և
առաջարկություններ (2025)

Հեղինակ՝ «Տրանս ազգային
կոալիցիա» (ՏԱԿ)

Նոյեմբեր
2025

ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Վերջին ամիսներին Հայաստանում նկատվում է ապատեղեկատվության, ապատեղեկատվության և ատելության խոսքի զգալի աճ, որոնք ուղղված են տրանս և գենդերային բազմազան անձանց դեմ: ՏԱԿ-ի կողմից ՄԱԿ-ի Կանանց և աղջիկների նկատմամբ խտրականության հարցերով աշխատանքային խմբին ներկայացված վերջին ստվերային զեկույցի համաձայն՝ ատելության խոսքը հատկապես տարածված է սոցիալական ցանցերում և լրատվամիջոցներում՝ հաճախ ուղեկցելով տրանս անձանց ընդգրկող պատմությունները:¹

Վերջին ամիսներին Հայաստանում նկատվում է ապատեղեկատվության, ապատեղեկատվության և ատելության խոսքի զգալի աճ, որոնք ուղղված են տրանս և գենդերային բազմազան անձանց դեմ: ՏԱԿ-ի կողմից ՄԱԿ-ի Կանանց և աղջիկների նկատմամբ խտրականության հարցերով աշխատանքային խմբին ներկայացված վերջին ստվերային զեկույցի համաձայն՝ ատելության խոսքը հատկապես տարածված է սոցիալական ցանցերում և լրատվամիջոցներում՝ հաճախ ուղեկցելով տրանս անձանց ընդգրկող պատմությունները:

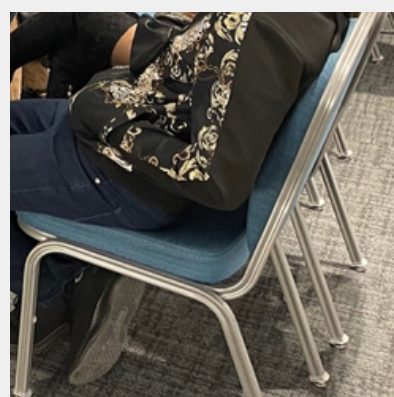
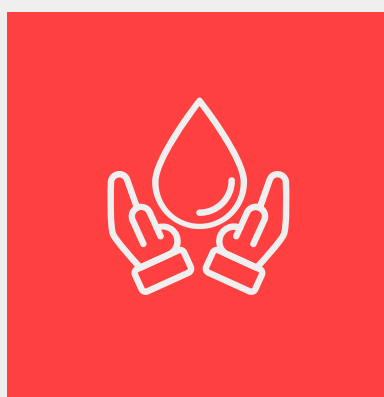
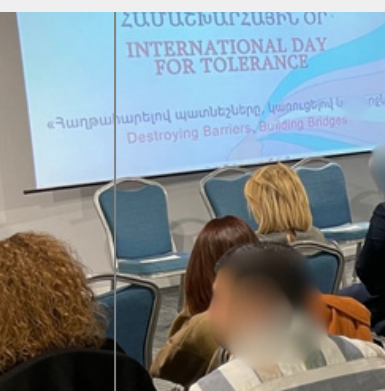
ՏԱԿ-ի մոնիթորինգը (2025) փաստագրել է կրկվող դեպքեր, որոնք նսեմացնում են տրանս մարդկանց: Դրանք հիմնականում տարածվում են անանուն տելեգրամյան ալիքներով, հանրային սոցիալական էջերով, երբեմն նաև լրատվամիջոցներով ու հանրային դեմքերի կողմից: Այս արշավները ուղեկցվում են առցանց հետապնդման, դոքսինգի, սպառնալիքների և ֆիզիկական բռնության դեպքերիկտրուկ աճով: Դրանք խորացնում են վախի և լռեցման մթնոլորտը, նվազեցնում համայնքի մասնակցությունը և ծառայությունների հասանելիությունը:

Անհրաժեշտ են անհապաղ քայլեր՝ պետական մարմինների, հարթակների, լրատվամիջոցների և քաղաքացիական հասարակության կողմից՝ հայտնաբերման, հաղորդման, պաշտպանության և հանրային իրազեկման մեխանիզմները ուժեղացնելու համար:

¹ https://drive.google.com/file/d/17rJUz0TijX9bdkgLXktKXa03UjiJZBQy/view?usp=drive_link

Հիմնական առաջարկություններ

1. ընդգրկել սեռական կողմնորոշվածությունն ու գենդերային ինքնությունը (ՍԿԳԻ) հակախտրական օրակարգերում,
2. ստեղծել արագ արձագանքման համագործակցային ուղիներ պետական կառույցների և վստահելի ՀԿ-ների միջև,
3. ներդնել ռեսուրսներ համայնքահեն մեդիագրագիտության և պաշտպանության ֆոնդերի համար:

1. ՆՊԱՏԱԿ

Այս ամփոփագիրը ներկայացնում է ՏԱԿ-ի իրականացրած մոնիթորինգի արդյունքները (2025թ. հունվար — նոյեմբեր), փաստագրում է տրանսֆոր ապատեղեկատվության և ատելության խոսքի անանունացված դեպքեր, վերլուծում է տարածման ալիքներն ու ազդեցությունները, և ձևակերպում է հստակ քաղաքական ու գործնական առաջարկություններ պետական մարմինների, լրատվամիջոցների, հարթակների և քաղաքացիական հասարակության համար:

2. ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տվյալների աղբյուրներ՝

- Հանրային սոցիալական մեդիա (ֆեյսբուք, ինստագրամ, տիկտոկ)
- Տելեգրամյան ալիքներ
- Առցանց լրատվական կայքեր
- Համայնքային հաղորդումներ՝ վերապատրաստված տեղական առաջնորդների միջոցով
- ՀԿ-ների զեկույցներ և դատարանի փաստաթղթեր

Օգտագործված հիմնական ՀԿ աղբյուրներ՝ NTC Armenia, ECOM, ILGA-Europe, TGEU և ազգային մոնիթորինգային փաստագրումներ:

Գաղտնիություն. Զոհերի ինքնությունները ամբողջությամբ անանունացվել են: Զգայուն տվյալները պահվում են ապահով կերպով: Օգտագործված ոչ մի տեղեկություն չի պարունակում անձնական նույնականացվող տվյալներ:

3. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐ

3.1 Խնդրի ծավալը և միտումները

Հակատրանս և հակագենդերային բովանդակության տարածման կրկնվող դեպքեր են արձանագրվել տրանս անձանց տեսանելիությունը բարձրացնող իրադարձություններից հետո (միջոցառումներ, միջազգային որոշումներ, լրատվական պատմություններ, ընտրություններ): Այս ալիքները հաճախ սկսվում են տելեգրամում և անանուն էջերի կողմից, ապա տարածվում դեպի այլ սոցիալական էջեր: Միջազգային ՀԿ-ների տարեկան զեկույցները հաստատում են թշնամական մթնոլորտի շարունակական աճը 2024–2025թթ.:^{2 3}

3.2 Տարածված պատումներ

Հենվելով ՏԱԿ–ի կողմից 2025թ. հոկտեմբերին իրականացված վերլուծական գնահատականի⁴ վրա՝ առանձնացվել են 5 գերակշռող նարատիվներ.

1. **«Օտար/ դրսից ներմուծված».** Տրանս ինքնությունը ներկայացվում է որպես արևմտյան երևույթ, որը սպառնում է հայկական ավանդույթներին:
2. **«Վտանգավոր».** Տրանս մարդկանց կեղծ կերպով ներկայացնում է որպես սպառնալիք երեխաների կամ հանրային անվտանգության համար:
3. **«Բարոյական խուճապ / ընտանեկան արժեքներ».** Տեսանելիությունը ներկայացվում է որպես «քարոզչություն»:
4. **«Հոգեկան հիվանդություն»** — Տրանս մարդկանց վերաբերյալ տարածվում են կեղծ բժշկական պնդումներ՝ նրանց նսեմացնելու նպատակով:
5. **«Իրավական արտոնություններ»** — Տարածվում են պնդումներ, որ Հայաստանը «պարտադրված» է տրանս մարդկանց «արտոնություններ» տալ:

² <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/Annual-Review-2025-Armenia.pdf>

³ <https://ecom.ngo/en/library/national-report-armenia-23/>

⁴ <https://drive.google.com/file/d/1QnMqDYERp2YGITkIKag4WzMFL4eUGqZ8/view>

3.3 Ալիքներ և «տարածողներ»

- **Տելեգրամ**⁵ անանուն ալիքները հանդիսանում են տեղեկության տարածման «կազմակերպիչներ»։ Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ տելեգրամը հաճախ կիրառվում է ատելության խոսքի շրջանառության համար։
- **Ֆեյսբուք, ինստագրամ, տիկտոկ**⁶ մեկնաբանությունների մեծ ծավալի և կիսելու/տարածելու գործառույթների շնորհիվ տեղեկությունը հասնում է մարդկանց մեծ խմբերի։
- **Լրատվամիջոցներ և հանրային դեմքեր**⁷ Բացառիկ հրապարակումներ, քաղաքականացված մեկնաբանություններ։ Միջազգային դատարանների որոշումները (օրինակ՝ ՄԻԵԴ) հաճախ առաջացնում են հակազդեցության ալիքներ։⁵

⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-240280%22%5D%7D>

4. ՓԱՍՏԱԳՐՎԱԾ ԱՆԱՆՈՒՆԱՑՎԱԾ ԴԵՊՔԵՐ

Դեպք 1. «Ատելության ալիք գեղեցկության մրցույթից հետո»
(Փետրվար 2025)⁶

Ամփոփում. Հայ տրանս կնոջ՝ միջազգային գեղեցկության մրցույթում հայտնվելուց հետո մի շարք հանրային ֆեյսբուքյան էջեր և տելեգրամյան ալիքներ հրապարակեցին նվաստացնող բովանդակություն և հետապնդման կոչեր: 48 ժամվա ընթացքում անանուն էջերը տարածեցին կեղծ պնդումներ և լուսանկարներ՝ հավաքելով հազարավոր կոշտ մեկնաբանություններ:

Ազդեցություն. Դոքսինգի փորձերի աճ, ուղղակի սպառնալիքներ, անվտանգության խնդիր: Անձը ստիպված է եղել ժամանակավորապես լքել Հայաստանը և դիմել հոգեբանական աջակցության:

Ապացույց. Ֆեյսբուքյան և տելեգրամյան գրառումների էկրանակադրեր, համայնքահեն զեկույցներ:

Դեպք 2. «Տրանս ակտիվիստի անձնական տվյալների հրապարակում տելեգրամում» (Հոկտեմբեր 2025)⁷

Ամփոփում. Անանուն տելեգրամյան ալիքները հրապարակեցին տրանս ակտիվիստի անձնական լուսանկարները՝ ուղեկցելով դրանք կեղծ քրեական մեղադրանքներով: Բովանդակությունը արտացոլվեց ֆեյսբուքյան էջերում՝ առաջացնելով սպառնալիքներ և թիրախավորում:

Ազդեցություն. Գրեթե անմիջապես ստացվել են լուրջ սպառնալիքներ: Ակտիվիստը ժամանակավորապես դադարեցրել է հանրային գործունեությունը: Ոստիկանություն դիմելու փորձը չի ապահովել արագ պաշտպանություն:

Ապացույց. Էկրանակադրեր տելեգրամյան ալիքներից, ֆեյսբուքյան կիսումներից:

⁶ <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/Annual-Review-2025-Armenia.pdf>

⁷ <https://ecom.ngo/en/library/national-report-armenia-23/>

Դեպք 3 — «Ատելություն հարուցող նյութի տարածում» (նոյեմբեր 2025)

Ամփոփում. Տեղական LԳՏՔԻ+ ակտիվիստների կողմից Երևանում կազմակերպված տեսանելիության միջոցառումից հետո ֆեյսբուքյան օգտատերը հրապարակել է տեսանյութ, որն ընդգրկում է ատելության խոսք, բռնության կոչեր և խտրական արտահայտություններ: ՏԱԿ-ը փաստագրել է դեպքը և նախաձեռնել իրավական պաշտպանություն:

Ազդեցություն. Տրանս համայնքի անդամների և կազմակերպությունների հանդեպ ագրեսիվ մեկնաբանությունների կտրուկ աճ:

Ապացույց. Հրապարակված տեսանյութի հղում, մեկնաբանությունների և կիսումների էկրանակադրեր

5. ՀԱԿԱԶՄԴԱՆ ԲԱՑԵՐ ԵՎ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐ

- **Իրավական պաշտպանություն.** Հայաստանում ՍԿԳԻ հիմքով խտրականության դեմ պաշտպանությունը ամբողջական չէ:⁸
- **Պետական արձագանք.** Անբավարար և ոչ հետևողական արձագանք. զոհերը հաճախ վախենում են հաղորդել դեպքերը:
- **Համայնքային պաշտպանություն.** Իրավաբանական, հոգեբանական և թվային անվտանգության ծառայությունները սահմանափակ են:

⁸ <https://drive.google.com/file/d/17rJUz0TijX9bdkgLXktKXa03UJiJZBQy/view>

6. ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կառավարությանը և հանրային մարմիններին

1. Ընդունել հստակ հակախտրականության օրենսդրություն, որը ներառում է սեռական կողմնորոշվածությունն ու գենդերային ինքնությունը:
2. Ստեղծել գաղտնի և անվտանգ հաղորդման ու քննության մեխանիզմներ՝ ՍԿԳԻ հիմքով առցանց հետապնդման և ատելության դեպքերի համար:
3. Իրականացնել իրավապահներին և դատական համակարգին ուղղված վերապատրաստում՝ ՍԿԳԻ թեմայով զգայուն հետաքննության, ապացույցների հավաքագրման և զոհերի պաշտպանության վերաբերյալ:

Սոցիալական մեդիա հարթակներին

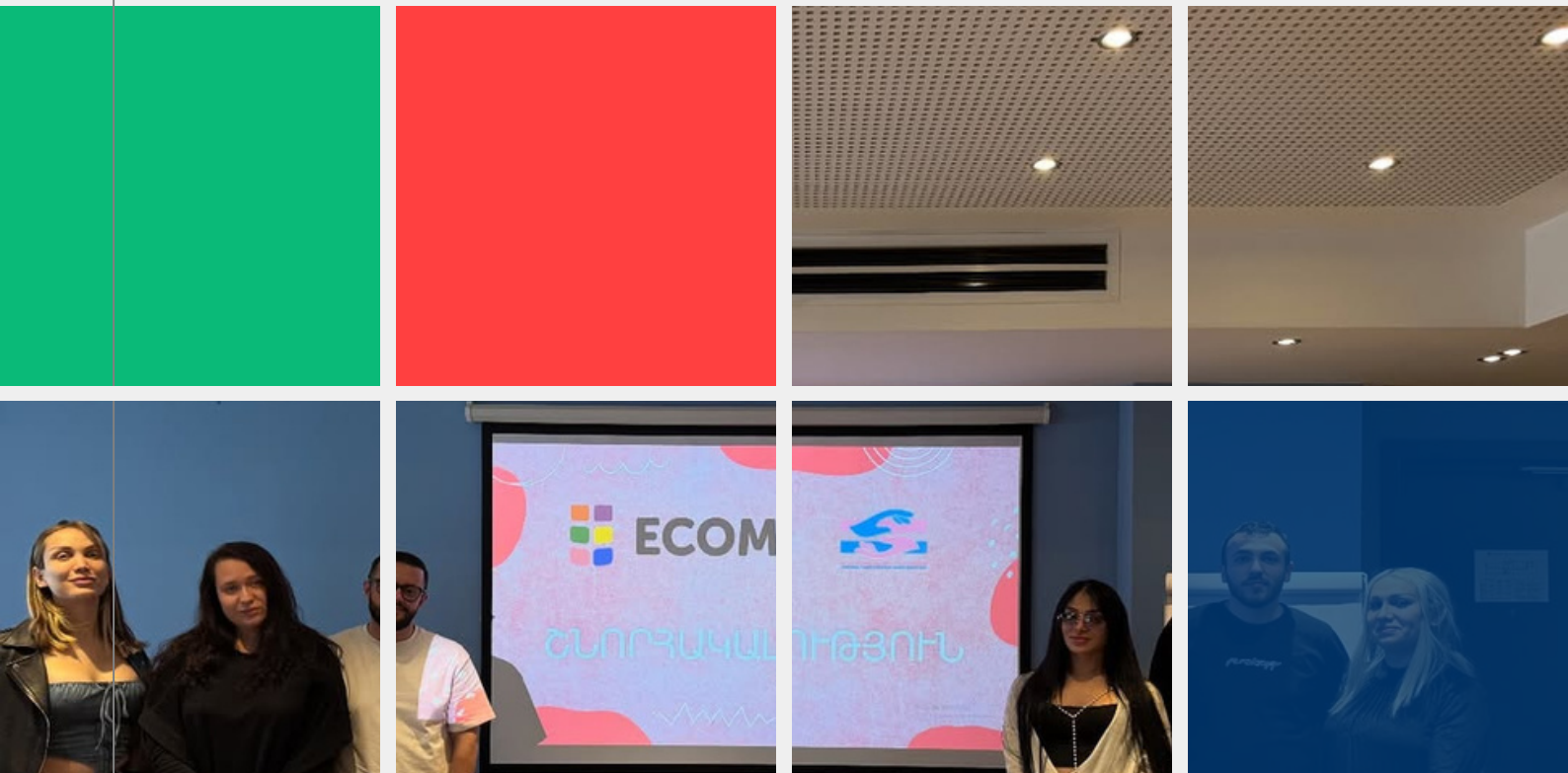
1. Ստեղծել արագ արձագանքման մեխանիզմ Հայաստանի վստահելի ՀԿ-ների համար՝ հայերենով ապացույցների փաթեթների (էկրանակադր, թվային տվյալներ) ներկայացման համար:
2. Բարելավել հայերեն բովանդակության խմբագրումը և հանրայնորեն հրապարակել ստացված արդյունքներն ու հաշվետվությունները:

Լրատվամիջոցներին և լրագրողներին

1. Մշակել էթիկական ուղեցույցներ գենդերային ինքնության թեմաներով լուսաբանման համար:
2. Խուսափել սենսացիոն վերնագրերից:
3. Իրականացնել տեղեկության ճշտման քաղաքականություններ նախքան հրապարակումը:

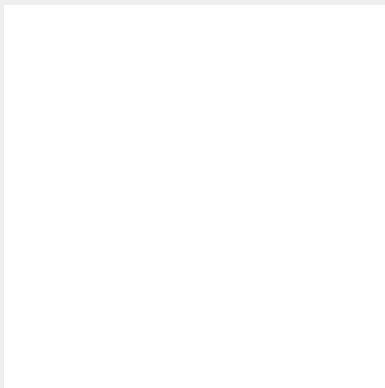
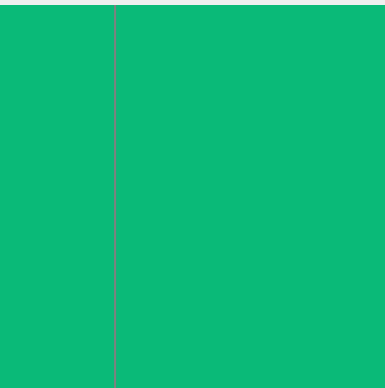
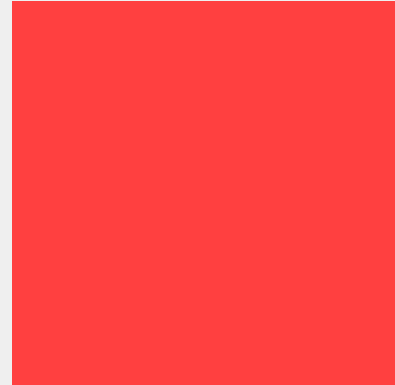
Քաղաքացիական հասարակությանը և ֆինանսավորողներին

1. **Ֆինանսավորել** ՏԱԿ-ի արագ արձագանքման բաժնին (առցանց մոնիթորինգ, իրավաբանական աջակցություն, հոգեբանական օգնություն):
2. **Խթանել մեդիագրագիտության դասընթացները** համայնքային առաջնորդների և մեդիա ոլորտի մասնագետների համար:
3. **Իրականացնել համայնքահեն արշավներ՝** սատարելու տրանս անձանց և հակազդելու տարածված առասպելներին:

7. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Տրանսֆոր ապատեղեկատվությունն ու ատելության արշավները հայաստանում իրական են և լուրջ վնասներ են հասցնում: Համակարգված միջամտությունները՝ օրենսդրական բարեփոխումները, պետական մարմինների պատասխանատվությունը, պատասխանատու մեդիա լուսաբանումը և համայնքների հզորացումը, կարող են նշանակալիորեն նվազեցնել վնասները: ՏԱԿ-ը պատրաստ է առաջնորդել փաստագրման, վերապատրաստման և արագ արձագանքման գործընթացները՝ միջազգային գործընկերների հետ համագործակցությամբ:

Շնորհակալություն

Այս հրապարակումը պատրաստվել է «Առողջության, իրավունքի, գենդերային և սեռական բազմազանության եվրասիական կոալիցիայի» (ԵԿՈՄ) ֆինանսական աջակցությամբ: Բովանդակության համար պատասխանատվություն կրում է «Տրանս ազգային կոալիցիան», և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի ԵԿՈՄ-ի տեսակետները:

Շնորհակալ ենք, որ ժամանակ հատկացրիք այս զեկույցը կարդալու համար: Եթե հարցեր ունեք կամ ցանկանում եք ավելի մանրամասն քննարկել մեր արդյունքները, խնդրում ենք կապ հաստատել մեզ հետ:

✉ Էլեկտրոնային հասցե
ntcoalition.ngo@gmail.com